

DOI: 10.7596/taksad.v6i4.1060

Citation: Çifçi, T. (2017). Türkiye’de Coğrafya Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin (2006-2017) Eğilimleri. Journal of History Culture and Art Research, 6(4), 864-887.
doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i4.1060>

Türkiye’de Coğrafya Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin (2006-2017) Eğilimleri

The Trends of Postgraduate Theses (2006-2017) on Geography Education in Turkey

Taner Çifçi¹

Abstract

The main aim of this study is to identify theses from 2006 to today (2017) on Geography education in Turkey, classify them in terms of their genre, content, research design (model), data collection method, sample and data analysis method and define primarily preferred study subjects for Geography education in Turkey. This is a significant study as the analysis of recent postgraduate theses on Geography education with regard to different criteria will help researchers, educationalists, teachers and students. 146 master thesis and 41 doctorate theses from 2006-2017 in the electronic database of Turkish Council of Higher Education were examined with the use of Geography Education Publication Classification Form and analyzed with the use of content analysis method used in qualitative studies. According to the findings of the study, most of the postgraduate theses on Geography education in Turkey were conducted in Gazi University, Marmara University and Atatürk University. It is seen that most of the theses were conducted in 2010; however, the number of doctorate theses have been clearly decreasing. The most common study subject of both master and doctorate theses is about approach-strategy-method-technique-practice and it is emphasized that there must be more studies about different subjects. It was seen that the most preferred research design is quantitative method and it is suggested that mixed type would be used for more comprehensive studies. It is determined that mostly quantitative methods were preferred in the investigated theses and it is suggested that mixed method designs should be used for more comprehensive research studies. Both MA and doctorate theses commonly researched secondary school students and the number of participants ranged between 31 and 100. Moreover, according to the findings of the study, it is determined that mostly preferred data collection tools of the studies were questionnaires and surveys, and common data analysis methods were descriptive analysis. It is suggested that statistical analysis methods should be used more frequently.

Keywords: Education, Geography education, Postgraduate theses, Trends.

¹ Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakùltesi, Temel Eğitim Bölümü, Turkey. E-mail: tanercifci@gmail.com

Öz

Bu çalışmadaki temel amaç; 2006 yılından günümüze kadar (2017) geçen süreçte Türkiye’de coğrafya eğitimi alanında yapılan tez çalışmalarını tespit edip; tezleri türlerine, konu alanlarına, araştırma desenine (modeline), veri toplama yöntemlerine, örneklem ve veri analiz yöntemlerine göre ana hatlarıyla sınıflandırarak Türkiye’deki coğrafya eğitimi açısından öncelikli tercih edilen araştırma eğilimlerini belirlemektir. Çalışma, coğrafya eğitimi üzerine son yıllarda yapılan lisansüstü tezlerin farklı kıstaslara göre değerlendirilmesini konu edindiğinden araştırmacılara, eğitimcilere, öğretmen ve öğrencilere ışık tutacağı düşünüldüğü için önem arz etmektedir. Çalışmada 2006-2017 yıllarında yazılmış YÖK Ulusal Tez Veri Tabanında yer alan 146 yüksek lisans ve 41 doktora tezi incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen tezler “Coğrafya Eğitimi Yayın Sınıflama Formu” kullanılarak ele alınmış ve nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi yönteminden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, Türkiye’de coğrafya eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin önemli oranda Gazi, Marmara ve Atatürk üniversitelerinde yazılmıştır. En fazla tez çalışmasının 2010 yılında yapıldığı fakat son yıllarda özellikle doktora tezleri sayısında belirgin düşüş olduğu görülmüştür. Hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde sıklıkla çalışılan konuların başında yaklaşım-strateji-yöntem-teknik-uygulamanın geldiği ve farklı konulara da ağırlık veren çalışmaların gerekliliği vurgulanmıştır. İncelenen tezlerde en çok nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği saptanmış ve daha kapsamlı araştırmalar için karma yöntem desenlerinden yararlanılması önerilmiştir. Hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde yaygın olarak ortaöğretim öğrencileri ve 31-100 arası kişi ile çalışıldığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın bulgularına göre en fazla tercih edilen veri toplama araçlarının anket ve ölçek, veri analiz tekniğinin ise betimsel analiz olduğu saptanmış ve istatistiksel analiz tekniklerine ağırlık verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Coğrafya eğitimi, Lisansüstü tezler, Eğilimler.

Giriş

Coğrafya, sosyal bilimler ve fen bilimleri alanı konularını bütünleştiren geniş kapsama sahip bir alan olması sebebiyle insanların gözlem, araştırma ve yorumlama yoluyla karşılaştıkları problemlerin çözümünde başvurdukları önemli bilim dalları arasında yer almaktadır (Yaşar, İnal, Uyanık ve Yazıcı, 2012). Bir ülkenin vatandaşlarının, yöneticilerinin, eğitimcilerinin kendi coğrafyaları hakkında bilgi sahibi olmaması o ülkenin gelişmesinin önündeki en önemli engellerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini artırabilmeleri için mutlaka coğrafya biliminden yararlanmaları gerekmektedir. Bütün bilim

alanlarında olduğu gibi coğrafya biliminde de ilkçağlardan günümüze kadar önemli gelişmeler yaşanmış ve coğrafya bilimine olan bakış açısı sürekli olarak değişmiştir. İlkçağlardan 19. yüzyıla kadar genel olarak coğrafya bir tasvir ilimi olarak nitelendirilmiştir (Geçit, 2010). Coğrafya bilimine tarihin her döneminde farklı anlamlar yüklense de her dönemde temel prensip olarak bireylerin coğrafi ortam ve olaylardan yüksek düzeyde faydalanması amaç edinilmiştir (Kaya, 2013).

1980’li yıllardan itibaren gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede küreselleşmenin etkisi ve bunun sonuçları politika, iş ve ekonominin yanı sıra eğitim sistemlerini de etkilemiştir (Artvinli ve Kara, 2010). Dünyada çok hızlı bir biçimde yaşanan siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmeler milli eğitim sistemlerinin bu gelişmeler ışığında yeniden ele alınmasını gerektirmiş ve coğrafi bilgi birikimi ile coğrafya eğitimi de önem kazanmıştır (İncekara, 2009). Yaşanan bu gelişmeler sayesinde coğrafya eğitiminin önemi anlaşılmış ve coğrafya eğitimi alanındaki gelişmelere yön vermiştir. Fakat coğrafya eğitimindeki ilerlemeler her ülkede aynı seviyede meydana gelmemiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde coğrafya eğitimi bazı farklılıklar göstermektedir (İlhan, 2010). 1900’lü yıllarda coğrafya eğitimi başta Kuzey Amerika ve Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok gelişmiş ülkede uygulamalı bir disiplin olarak problem çözme hedefleyen bir disiplin haline getirilmiş ve toplumsal sorunlara duyarlı, aldığı verileri bilgiye dönüştürebilen, problem çözme yetisi kazanmış, çeşitli coğrafi beceriler kazanmış bireyler yetiştirmeyi temel amaç olarak belirlemiştir (Geçit, 2010). Günümüzde coğrafya eğitimi her ülkenin gelişmişlik düzeyine göre farklı şekillerde verilmektedir. Günümüz gelişmiş ülkelerinde coğrafi bilgi sistemlerine yönelik yoğun bir ilgi duyulmakta ve geniş alanlarda kullanılmaktadır fakat gelişmekte olan ülkelere coğrafya eğitiminin önemi halen anlaşılamamıştır ve coğrafi bilgi sistemi kültürü ile alt yapısı yeni oluşturulmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de cumhuriyetin ilan edilmesi ile başlayan coğrafya eğitimi çalışmaları müfredat değişiklikleri, öğretmen eğitimindeki gelişmeler, coğrafya eğitimi çalışmalarının sayısı ve kalitesinin artırılması gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye’de coğrafya eğitimi alanında gelişmeler olmasına rağmen halen coğrafyanın önemi konusunda yeterli bilinç oluşturulamamıştır (İlhan, 2010). Sürdürebilir eğitimin dinamik parçalarından birisi de coğrafya bilgisi ve becerisinin her koşulda kullanılıp toplum yararına sunmaktır. Bu bağlamda, Türkiye’de coğrafya eğitim programlarının ve coğrafya eğitimi araştırmalarının ihtiyaçlara cevap verecek bir şekilde, olması önem arz etmektedir. Coğrafya ile ilgili ihtiyaçların ve eksiklerin tespit edilmesi, çeşitli parametrelerin işe koşulması ve bu yönde adımlar atılması ancak o alanda yapılmış bilimsel çalışmalar ile olur.

Bilimsel araştırmaların sonuçları tüm bilim alanlarındaki politika ve uygulamaları derinden etkilemesi sebebiyle büyük öneme sahiptir (Karadağ, 2009). Belirli dönemlerde yapılan

akademik çalışmalarda üzerinde durulan konular, araştırma yürütülürken kullanılan araştırma yöntem ve desenleri, hangi yıllarda hangi konuların daha çok çalışıldığı ve araştırma eğilimlerinin belirlenmesi yeni araştırmacılara rehberlik edecektir. Akademik disiplinlerin gelişimi sahip olduğu alanyazın ile yakından ilişkilidir (Küçüköğlu ve Ozan, 2013). Bu nedenle coğrafya eğitimi alanında yapılan tez çalışmalarının takip edilmesi, belli kıstaslara göre tasnif edilmesi ve böylelikle alanın yaşadığı değişim ve gelişmelerin gözden geçirilmesi önem taşımaktadır.

İlgili alanyazın incelendiğinde farklı disiplinlerdeki araştırmaların yönelimlerini belirlemek için yapılmış çalışmalara rastlanılmaktadır. Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013) Türkçe eğitimi bölümünde yapılmış lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerini incelemiş ve tezlerin yetersiz kaldığı noktaları belirleyerek yeni araştırmacılar için öneriler sunmuşlardır. Karadağ (2009) eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerini tematik açıdan ele almış ve tezlerin yoğunlaştığı konuları belirlemiştir. Doğru, Gençosman, Ataalkın ve Şeker (2012) fen bilimleri eğitiminde yapılmış lisansüstü tezleri incelemiş ve en çok çalışılan grup, araştırma modeli ve veri toplama araçları, sıklıkla çalışılan konuları belirlemişlerdir. Küçüköğlu ve Ozan (2013) sınıf öğretmenliği alanında yapılmış lisansüstü tezlere yönelik içerik analizi yapmış ve tezlerde kullanılan araştırma desenleri, kullanılan veri toplama araçları, hedef kitle ve sıklıkla çalışılan konulara ulaşmışlardır. Çiltaş, Güler ve Sözbilir (2012) Türkiye’de matematik eğitimi araştırmaları üzerinde çalışmış ve yıllara göre araştırmaların sayısı, tercih edilen araştırma desenleri ve araştırma konularını belirlemişlerdir. Tarman v.d. (2011) Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerini değerlendirerek alana katkılarını incelemiştir. Yılmaz (2012) yazmış olduğu yüksek lisans tezinde 1992-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan lisansüstü tezlerin genel yönelimlerini belirlemiştir. Sarı (2011) ise hazırladığı yüksek lisans tezinde ve Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2012) Türkiye’de kimya eğitimi araştırmalarını ele almışlardır. Görüldüğü üzere alanyazında birçok farklı disiplin üzerine yapılmış çalışmalar farklı yönlerden ele alınmıştır.

Türkiye’de coğrafya eğitiminin yönelimleri ile ilgili sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Kaya (2013) tarafından yapılan çalışmada 2012 yılına kadar yapılan lisansüstü tezler incelenmiş ve alanda yaşanan gelişmeler, eğilimler, eksik kalan konular ya da yeniden çalışılmasında fayda olan konular belirtilmiş ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur. Geçit (2010) tarafından ise 2000-2010 yılları arasına coğrafya eğitimi üzerinde yapılan çalışmalar incelenerek coğrafya eğitimi araştırmalarında temel yönelimlerin neler olduğu araştırılmıştır. İncekara (2009) uluslararası alanda yapılan coğrafya çalışmalarını temel alarak Türkiye’de yapılan coğrafya eğitimi çalışmalarını değerlendirmiş ve gelecekteki çalışmalara ışık tutması

amacıyla önerilerde bulunmuştur. Ancak bu çalışmada daha detaylı ve günümüzü de içine alacak şekilde coğrafya eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezler incelenmiştir.

Bu çalışmadaki temel amaç; 2006 yılından günümüze kadar (2017) geçen süreçte coğrafya eğitimi alanında yapılan tez çalışmalarını tespit edip; tezleri türlerine, konu alanlarına, araştırma desenine (modeline), veri toplama yöntemlerine, örneklem ve veri analiz yöntemlerine göre ana hatlarıyla sınıflandırarak Türkiye'deki coğrafya eğitimi açısından öncelikli tercih edilen araştırma konularını belirlemektir. Çalışma, coğrafya eğitimi üzerine son yıllarda yapılan lisansüstü tezlerin farklı kıstaslara göre değerlendirilmesinin araştırmacılara, eğitimcilere, öğretmen ve öğrencilere ışık tutacağı düşünüldüğü için önem arz etmektedir.

Yöntem

Bu araştırma, 2006-2017 yılları arasında Türkiye'de coğrafya eğitimi alanında yapılmış lisansüstü (Yüksek Lisans-Doktora) tezleri içerik analizi yönünden değerlendirmeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi, yazılı metinlerin bazı özelliklerini sayısal olarak belirten bir analiz yöntemi olup materyalin nitel analizi ve istatistiksel sonuçları arasında köprü görevi görmektedir (Bauer, 2003). İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu bağlamda, içerik analizi ikinci dereceden bir okumadır. İçerik analizi yapan araştırmacı, dokümanlar üzerinde hassas araçlarla çalışan bir dedektif gibidir (Bilgin, 2006). Araştırmanın problemine uygun olarak bu yöntem seçilmiştir.

Evren/Örneklem

Bu çalışmanın evrenini 2006-2017 yılları arasında Türkiye'de coğrafya eğitimi alanında yapılmış lisansüstü (Yüksek Lisans-Doktora) tezleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme bir çeşidi olan ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminin kullanıldığı bir araştırmada; gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesneler, olaylar vb.) örnekleme alınır (Büyüköztürk v.d., 2010).

Çalışmada ölçüt olarak, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanında (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>) yer alan ve tam metin olarak ulaşılabilen coğrafya

eğitimi ana bilim dalındaki tezler çalışma kapsamına alınmış olup, çalışma 2006-2017 yılları ile sınırlandırılmıştır. Bir diğer t ise, “coğrafya eğitimi”, “coğrafya”, “eğitim” ve “coğrafya ğretmenliği” anahtar kelimeler olarak kullanılmıştır. Araştırmada sadece Coğrafya Eğitimi alanında yapılan tezler incelemeye alınmış olup, Sosyal Bilgiler eğitimi alanında yazılmış ve coğrafya konusu içeren çalışmalar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bu alışma, Coğrafya Eğitimi alanında lisansüstü eğitimdeki araştırma trendlerini belirlemeyi amaçladığından son 12 yıla ait tezler incelenmiştir. Bu kapsamda yapılmış olan 146’sı yüksek lisans ve 41’i doktora tezi olmak üzere toplam 187 tez incelenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak “Coğrafya Eğitimi Yayın Sınıflama Formu” (CEYSF) kullanılmıştır. CEYSF, Sözbilir ve Kutu (2008) tarafından geliştirilen “Makale Sınıflama Formu”ndan yararlanılarak araştırmacı tarafından çalışmanın problem durumuna uygun olarak gözden geçirilerek oluşturulmuştur. Form altı bölümden oluşmaktadır. Sırasıyla; tezin künyesi, tezin konusu, tezin yöntemi, tezin örnekleme/çalışma grubu, tezin veri toplama araçları ve tezin veri analiz yöntemlerinden oluşmaktadır. Ayrıca alışmada Yüksek ğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanında (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>) yer alan ve tam metin olarak ulaşılabilen evrimii veriler toplanmıştır.

CEYSF’ye kodlama yapılmadan önce 2 alan uzmanı tarafından dil ve alan geçerliliği ve güvenirliği incelenmiştir. Görüş ve öneriler doğrultusunda 10 tez üzerinden pilot uygulama yapılmış ve forma son hali verilmiştir. Ayrıca formun güvenirliğini sağlayabilmek için 2 farklı kodlayıcı tarafından veriler kodlanarak karşılaştırılmıştır. Güvenirlik hesaplanırken, Miles & Huberman (1994) tarafından nerilen $[Grş\ birliği / (Grş\ birliği + Grş\ ayrılığı) \times 100]$ formülü kullanılmıştır. Sonuç olarak, uyurşma oranı %100 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, altı bölümden oluşan CEYSF içerik analizinden faydalanılarak sayısallaştırılmıştır. Araştırmanın problem durumu doğrultusunda elde edilen veriler SPSS 18.0 (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılarak frekans, yüzde ve grafik olarak hesaplanıp, betimsel tarzda bulgulara sunulmuştur.

Bulgular

2006-2017 yılları arasında coğrafya eğitimi alanında yapılmış tezlerin incelenerek alandaki lisansüstü eğitime yönelik araştırma eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla toplam 146 yüksek lisans ve 41 doktora tezi incelenmiştir. Üniversitelere göre yapılan tez sayıları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Üniversitelere Göre Yapılan Tez Sayıları

Yapıldığı Üniversite	Yüksek Lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Gazi Üniversitesi	49	34	17	41
Marmara Üniversitesi	44	30	12	30
Atatürk Üniversitesi	11	7	2	5
Necmettin Erbakan Üniversitesi	6	4	3	8
Karadeniz Teknik Üniversitesi	7	4	1	2
Dokuz Eylül Üniversitesi	3	2	5	12
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	7	4	-	-
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	1	1	2
Niğde Üniversitesi	2	1	-	-
Konya Selçuk Üniversitesi	2	1	-	-
Ege Üniversitesi	1	1	-	-
Adnan Menderes Üniversitesi	1	1	-	-
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	1	-	-
Fırat Üniversitesi	1	1	-	-

Dumlupınar Üniversitesi	1	1	-	-
Çukurova Üniversitesi	1	1	-	-
Karabük Üniversitesi	1	1	-	-
Cumhuriyet Üniversitesi	1	1	-	-
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	1	1	-	-
Giresun Üniversitesi	1	1	-	-
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	1	-	-
Toplam	146	100,0	41	100,0

Tablo 1’de Coğrafya Eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri üniversitelere göre gruplandırılmıştır. Tabloda Gazi Üniversitesi 49 (%34) yüksek lisans ve 17 (%41) doktora tez çalışması ile birinci sıradadır. Daha sonra ise Marmara Üniversitesi 44 (%30) yüksek lisans ve 12 (%30) doktora tezi ile ikinci sırada yer almaktadır. Takiben sırasıyla Atatürk Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Çanakkale 18 Mart Üniversitesi gelmektedir. Bu üniversitelerin yapılan lisansüstü tezlerinin fazla olmasının sebeplerinden biri bu üniversitelerin bünyesinde aktif coğrafya öğretmenliği bölümü bulunması ile ilgili olabilir. Ayrıca ilgili üniversitelerin kuruluşların çok önceye dayanması ve bu nedenle akademik kadrolarının diğer üniversitelere nazaran daha fazla olmasının önemli bir sebep olduğu düşünülmektedir.

Yıllara göre yapılan tez sayılarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Yıllara Göre Yapılan Tez Sayıları

Yıl	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
2006	20	14	4	10	24	13
2007	9	6	5	12	14	8

2008	14	9	3	7	17	9
2009	13	9	6	15	19	10
2010	24	16	4	10	28	15
2011	14	9	4	10	18	10
2012	5	4	7	17	12	6
2013	10	7	2	5	12	6
2014	12	8	3	7	15	8
2015	17	12	2	5	19	10
2016	5	4	-	-	5	3
2017	3	2	1	2	4	2
Toplam	146	100,0	41	100,0	187	100,0

Tablo 2’de Coğrafya Eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerinin yapıldığı yıllara göre dağılımı verilmiştir. Yıllara göre sırasıyla en fazla yapılan yüksek lisans tezleri 2010’da 24 (%16), 2006’da 20 (%14), 2015’te 17 (%12), 2008 ve 2011’de 14 (%9), 2009’da 13 (%9) ve 2014 yılında 12 (%8) olduğu görülmektedir. Ancak 2012 ve 2016 (5) ve 2017 yılında 3 yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bu azalmanın sebeplerinin ayrıca araştırılması gerekmektedir. Yapılan doktora tezlerinin yıllara göre dağılımında ise; 2012’de 7 (%17), 2009’da 6 (%15), 2007’de 5 (%12) ve 2006, 2010 ve 2011’de 4’er tane (%10) olduğu görülmektedir. Ancak 2016 yılında yapılan doktora tezi tespit edilememiştir. Ayrıca son yıllarda doktora tezlerinde bir azalış dikkat çekmektedir. İmkân ve olanakların arttığı bir zamanda yapılan tezlerin azalma eğilimi göstermesi coğrafya eğitiminin akademik anlamda gerileme yaşadığına dair bir gösterge olabilir.

Yüksek lisans tezlerinin konu alanları dağılımına ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Yüksek Lisans Tezlerinin Konu Alanlarına Göre Dağılımı

Konu Alanları	Yüksek Lisans	
	f	%
Yaklaşım-Strateji-Yöntem- Teknik ve Uygulama	36	25
Öğrenci (Tutum-Başarı-Görüş)	24	16
Öğretmen ve Öğretmen Adayları (Tutum –Başarı- Görüş)	17	12
Coğrafya Öğretim Programı	15	10
Konu ve Kavram Öğretimi	11	8
Beceri	9	6
Teknoloji ve Bilgisayar	8	5
Çevre Bilinci ve Çevre Eğitimi	4	3
Ölçme ve Değerlendirme	4	3
Uluslararası Coğrafya Eğitimi Karşılaştırılması	4	3
Coğrafi Bilgi Sistemleri	3	2
Coğrafya Öğretiminde Disiplinler arası Ders İşlenişi	3	2
Ders Kitapları	3	2
Ders Dışı Etkinlikler	3	2
Milli Kimlik ve Milli Bilinç	2	1
Toplam	146	100,0

Tablo 3’te yüksek lisans tezlerinde sıklıkla çalışılan konuların dağılımı görülmektedir. İncelenen tezlerin konu alanlarında belirgin olarak “Yaklaşım-Strateji-Yöntem-Teknik ve Uygulama” 36 (%25), “Öğrenci (Tutum-Başarı-Görüş)” 24 (%16), “Öğretmen ve Öğretmen Adayları (Tutum –Başarı- Görüş)” 17 (%12), “Coğrafya Öğretim Programı” 15 (%10)

konularının diğerlerine oranla fazla çalışıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca “Konu ve Kavram Öğretimi” (%8), “Beceri” (%6), “Teknoloji ve Bilgisayar” (%5), “Çevre Bilinci ve Çevre Eğitimi” (%3), “Ölçme ve Değerlendirme” (%3), “Uluslararası Coğrafya Eğitimi Karşılaştırılması” (%3), “Coğrafi Bilgi Sistemleri” (%2), “Coğrafya Öğretiminde Disiplinler arası Ders İşleniş” (%2), “Ders Kitapları” (%2), “Ders Dışı Etkinlikler” (%2), “Milli Kimlik ve Milli Bilinç” (%1) konularında da çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Yapılan yüksek lisans tezlerinde konu çeşitliliği açısından zengin olduğu söylenebilir. Ancak konu seçiminde çok fazla tekrara düşülmemesinin alandaki zenginliği artıracağı düşünülmektedir.

Doktora tezlerinin konu alanları dağılımına ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Doktora Tezlerinin Konu Alanlarına Göre Dağılımı

Konu Alanları	Doktora	
	f	%
Yaklaşım-Strateji-Yöntem- Teknik ve Uygulama	11	27
Öğrenci (Tutum-Başarı-Görüş)	7	17
Öğretmen ve Öğretmen Adayları (Tutum –Başarı- Görüş)	6	15
Coğrafya Öğretim Programı	4	10
Uluslararası Coğrafya Eğitimi ve Öğretimini	4	10
Beceri	2	5
Çevre Eğitimi	2	5
Coğrafi Bilgi Sistemleri	2	5
Konu ve Kavram Öğretimi	1	2
Yükseköğretimde Coğrafya Eğitimi-Öğretimi	1	2
Ders Kitapları	1	2
Toplam	41	100,0

Doktora tezleri konu alanlarında ise; “Yaklaşım-Strateji-Yöntem-Teknik ve Uygulama” 11 (%27), “Öğrenci (Tutum-Başarı-Görüş)” 7 (%17), “Öğretmen ve Öğretmen Adayları (Tutum-Başarı- Görüş)” 6 (%15), “Coğrafya Öğretim Programı” 4 (%10) ve “Uluslararası Coğrafya Eğitimi Karşılaştırılması” 4 (%10) öne çıkmaktadır. Daha sonra ise çalışılan konuların sırasıyla “Beceri” (%5), “Çevre Eğitimi” (%5), “Coğrafi Bilgi Sistemleri” (%2), “Konu ve Kavram Öğretimi” (%5), “Yükseköğretimde Coğrafya Eğitimi-Öğretimi” (%2) ve “Ders Kitapları” (%2) şeklinde olduğu görülmektedir. Ancak Tablo 4’te görüldüğü gibi doktora tez konu alanlarında çeşitliliğin artırılması gerekliliği anlaşılmaktadır.

Tablo 5’te Coğrafya eğitimi ile ilgili hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yöntem ve modellerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 5: Yöntemine/Modeline Göre Yapılan Tez Sayıları

Yöntemi		Yüksek Lisans				Doktora		
Toplam								
		f	%	f	%	f	%	
Nicel	Deneyssel	Gerçek deneyssel	38	90	16	100	54	93
		Yarı deneyssel	4	10	-	-	4	7
		Zayıf deneyssel	-	-	-	-	-	-
		Ara toplam	42	100	16	100	58	100
	Deneyssel Olmayan	Betimsel tarama	57	84	9	64	66	81
		İlişkisel tarama	4	6	-	-	4	5
		Nedensel karşılaştırmalı	7	10	5	36	12	14
		Meta analiz	-	-	-	-	-	-
		Ara toplam	68	100	14	100	82	100
	Etkileşimli	Kültür analizi	-	-	-	-	-	-
		Olgu bilim	2	20	-	-	2	20
		Kuram oluşturma	-	-	-	-	-	-

Nitel		Durum çalışması	5	50	-	-	5	50
		Eleştirel çalışma	1	10	-	-	1	10
		Eylem araştırması	2	20	-	-	2	20
		Ara toplam	10	100	-	-	10	100
	Etkileşimsiz	Kavram analizi	-	-	-	-	-	-
		Tarihsel analiz	-	-	-	-	-	-
		Doküman incelemesi	4	100	1	100	5	100
		Belirtilmemiş	-	-	-	-	-	-
		Ara toplam	4	100	1	100	5	100
Karma Karma		Açıklayıcı	-	-	10	100	31	100
		Keşfedici	-	-	-	-	-	-
		Çeşitleme	-	-	-	-	-	-
		Ara toplam	21	100	10	100	31	100
Toplam			291	100,0	82	100,0	373	100,0

İncelenen lisansüstü tezlerin 140'ı nicel, 41'i nitel ve 31'i karma yönetime sahiptir. İncelenen tezlerde deneysel desende olan nicel tezlerin 54'ü (%93) gerçek desendir. Deneysel olmayan nicel tezlerin ise 66'sı (%81) betimsel taramadır. Etkileşimli desene sahip olan nitel tezlerin 5'i (%50) durum çalışmasıdır. Etkileşimli olmayan nitel tezlerin ise tamamı yani 5'i (%100) doküman incelemesidir. Kavram analizi ve tarihsel analiz türünün kullanıldığı bir tez çalışması bulunmamaktadır. Karma desendeki çalışmaların 31'i de (%100) açıklama türündedir. Kültür analizi, eleştirel çalışma veya kavram analizi türünde herhangi bir tez çalışması bulunmamaktadır. İncelenen lisansüstü tezlerin çoğu betimsel ve gerçek deneysel türündedir. Bu durum, coğrafya eğitimi alanında incelenen lisansüstü tezlerin var olan durumu açıklamaya odaklandığını göstermektedir. Lisansüstü tezlerde olayların derinlemesine incelenebilmesinde yararlanılan nitel çalışmalara, olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin açıklanabilmesi için yararlanılan deneysel desenlere ve hem nicel hem de nitel araştırmanın

avantajlarını bir araya getirebilen karma yöntem çalışmalarına ağırlık verilmediği saptanmıştır.

Tezlerinin örneklem/çalışma gruplarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Örneklem/Çalışma Gruplarına Göre Yapılan Tez Sayıları

Örneklem/ Çalışma Grubu	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Okul öncesi öğrencileri	-	-	-	-	-	-
İlkokul (1-4) öğrencileri	-	-	-	-	-	-
Ortaokul (5-8) öğrencileri	3	2	2	5	5	3
Ortaöğretim öğrencileri	73	50	19	46	92	49
Lisans öğrencileri	4	3	2	5	6	3
Lisansüstü öğrenciler	2	1	-	-	2	1
Öğretmenler	53	36	13	32	66	34
Lisans öğretmen adayları	2	1	-	-	2	1
Veliler	-	-	-	-	-	-
Öğretim elemanları	3	2	1	2	4	2
Yöneticiler	1	1	-	-	1	1
Diğer (Karşılaştırma)	5	4	4	10	9	5
Toplam	146	100,0	41	100,0	187	100,0

Tablo 6’da Coğrafya eğitimi alanında hazırlanan tez çalışmalarında kullanılan örneklem düzeylerinin dağılımları görülmektedir. Hazırlanan tezler incelendiğinde en fazla ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler ile yüksek lisans 73 (%50) ve doktora 19 (%46) çalışılmıştır. Daha

sonra ise öğretmenler ile yüksek lisans 53 (%36) ve doktora 13 (%32) çalışıldığı görülmektedir. Ancak yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinde bulunan çalışma guruplarında okul öncesi öğrencilerinden, ilkokul öğrencilerinden, veliler ve müfettişlerden faydalanılmamıştır. Coğrafya dersinin ortaöğretim 9. sınıftan itibaren başlaması yapılan çalışmaların ortaöğretim ağırlıklı olmasına neden olmasına sebep olmuştur. Ortaöğretim ağırlıklı çalışma alanına sahip olan yüksek lisans ve doktora tezlerinde lisans, lisansüstü öğrenciler ve lisans öğretmen adayları çalışma grupları içerisinde arka planda kalmışlardır.

Tezlerinin örneklem/çalışma grubu büyüklüklerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Örneklem/Çalışma Grubu Büyüklüklerine Göre Yapılan Tez Sayıları

Örneklem/Çalışma Grubu Büyüklüğü	Yüksek Lisans		Doktora	
	f	%	f	%
1-10 arası	1	1	-	-
11-30 arası	9	6	3	7
31-100 arası	62	42	16	39
101-300 arası	38	26	9	22
301-1000 arası	23	16	6	15
1000’den fazla	8	5	3	7
Diğer (Kuramsal)	5	4	4	10
Toplam	146	100,0	41	100,0

Tablo 7’de hazırlanan yüksek lisans tezlerinin örneklem/çalışma grubu büyüklüklerine göre dağılımları görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinin 62’si (%42) 31 ile 100 arasında, 38’i (%26) 101 ile 300 arasında, 23’ü (%16) 301 ile 1000 arasında örneklem büyüklüğüne sahiptir. Doktora tezlerinin ise 16’sı (%39) 31 ile 100 arasında, 9’u (%22) 101- 300 arası, 6’sı (%15) 301 ile 1000 arasında örneklem büyüklüğüne sahiptir. Tezlerin çoğunluğunun nicel olması nedeniyle genellikle 100`ün üzerinde örneklemle çalışıldığı görülmektedir.

Veri toplama teknikleri ve araçlarına göre yapılan tez sayılarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Veri Toplama Teknikleri ve Araçlarına Göre Yapılan Tez Sayıları

Ana Kategori	Alt Kategori	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Gözlem	Katılımcı	12	5	2	3	14	5
	Katılımcı olmayan	2	1	1	1	3	1
Görüşme formu	Yapılandırılmış	4	2	1	1	5	2
	Yarı yapılandırılmış	11	4	4	5	15	5
	Yapılandırılmamış	3	1	1	1	4	1
	Odak grup	2	1	-	-	2	1
Başarı Testi	Açık uçlu	3	1	1	1	4	1
	Çoktan Seçmeli	33	14	1	22	49	15
	Diğer	2	1	2	3	4	1
Tutum/Algı/Kişilik/ Yetenek Testleri	Açık uçlu	-	-	2	3	2	1
	Çoktan Seçmeli	3	1	1	1	4	1
	Diğer	10	4	2	3	12	4
Anket/Ölçek	Açık uçlu	9	4	2	3	11	4
	Likert tipi	60	26	1	22	76	25
				6			

	Diğer	20	9	3	4	23	7
	Dokümanlar	53	22	1	17	65	21
				2			
	Tamamlayıcı alternatif değerlendirme	3	1	4	5	7	2
	Diğer	5	2	4	5	9	3
	Toplam	235	100	7	10	30	10
				4	0	9	0

Coğrafya eğitimi alanında yapılan incelenen lisansüstü tezler veri toplama teknikleri ve araçlarına göre incelendiğinde tezlerin 110'unda (%36) anket/ölçek, 65'inde (%21) dokümanlar ve 57'sinde (%17) başarı testlerinden yararlanılmıştır. Kullanılan anket/ölçeklerin 76'sı (%25) likert tipidir. Başarı testlerinin ise 49'u (%15) çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. İncelenen lisansüstü tezlerin önemli bir oranının tablo 5'te görüleceği gibi nicel araştırma türünde çalışmalar olması anket/ölçeklerin en çok kullanılan veri toplama aracı olması sonucunu doğruladığını söylenebilir. Ancak farklı araştırma türlerinin yaygınlaşması ile birlikte veri toplama araçlarında da zenginli olacağı düşünülmektedir.

Tezlerin veri analiz tekniklerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9: Veri Analiz Tekniklerine Göre Yapılan Tez Sayıları

Ana Kategori	Alt Kategori	Yüksek Lisans		Doktora	
		f	%	f	%
Betimsel	Frekans/yüzde	105	83	28	80
	Ortalama/Standart sapma	11	9	4	11
	Grafikle gösterim	10	8	3	9
	Ara Toplam	126	100	35	100

Kestirimsel	Korelasyon analizi	4	4	3	6
	t-testi	40	35	9	18
	ANOVA (Varyans analizi)	34	31	15	31
	ANCOVA (Kovaryans analizi)	-	-	1	2
	MANOVA (Çok değişkenli varyans analizi)	-	-	1	2
	MANCOVA (Çok değişkenli kovaryans analizi)	-	-	-	-
	Faktör analizi	2	2	7	14
	Regresyon analizi	-	-	1	2
	Path analizi	-	-	-	-
	Non-parametrik testler	1	1	-	-
	Yapısal eşitlik modeli	1	1	-	-
	Diğer	29	26	12	25
	Ara Toplam	111	100	49	100
Nitel	İçerik analizi	10	25	4	22
	Betimsel analiz	26	65	13	72
	Diğer (Rasch analizi, Bağlantı analizi)	4	10	1	6
	Ara Toplam	40	100,0	18	100

Tablo 9'a göre incelenen tezlerin 161'inde betimsel, 160'ında kestirimsel ve 58'inde ise nitel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz kullanılan tezlerin 133'ünde (%83) frekans/yüzde değeri, 15'inde (%9) ortalama/standart sapma değerleri hesaplanmış ve 13'ünde (%8) ise grafiklerle gösterim tercih edilmiştir. Kestirimsel analizlerin yapıldığı tezlerin ise 49'unda (%31) t-testi ve yine 49'unda ANOVA (%31), 9'unda (%6) faktör analizi ve 7'sinde (%4) korelasyon analizi kullanılmıştır. Nitel analiz tekniklerinden yararlanılan tezler

incelendiğinde ise tezlerin 39 tanesinde (%67) betimsel analiz, 14'ünde (%24) içerik analizi ve 5'inde de (%9) diğer nitel analiz tekniklerinden yararlanıldığı görülmüştür. Fakat çok az ya da hiç kullanılmayan “ANCOVA, MANOVA, MANCOVA ve Path analizi” gibi ileri istatistikî yöntemlerin daha yaygın kullanılmasının alandaki veri analizi yöntemleri açısından zenginlik katacağı düşünülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, coğrafya eğitimi alanında Türkiye’de 2006-2017 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Tezler yayınladıkları yıl ve üniversiteleri, sıklıkla çalışılan konuları, yöntemleri, veri toplama araçları ve analizleri, örneklem özellikleri ve büyüklüklerine göre değerlendirilmiştir. Böylece bu tezlerin genel eğilimleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ancak tartışma kısmında, coğrafya eğitimi alanında yapılan ilgili çalışma sayısının az olması sebebiyle diğer alan eğitimlerindeki benzer çalışmalardan da faydalanılmış ve çalışma sonuçları karşılaştırılmıştır.

İncelenen yüksek lisans ve doktora tezleri üniversitelere göre sınıflandırıldığında en çok çalışmanın Gazi Üniversitesi’nde yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Daha sonra sırasıyla Marmara Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi gelmektedir. Bu durumun bahsedilen üniversitelerin köklü yapısı ve güçlü akademik kadroları ile alakalı olduğunu söylemek mümkündür. Alanyazında bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Kaya (2013) coğrafya eğitimi alanında deneysel desene sahip lisansüstü tezleri incelemiş ve doktora tezlerinde Gazi Üniversitesi’nin 1. sırada yer aldığını, yüksek lisans tezlerinde ise Marmara Üniversitesi’nin ön planda olduğunu saptamıştır. Aynı şekilde Tarman, Güven ve Aktaşlı (2011), Yılmaz (2012), Sarı (2011) da Gazi Üniversitesi’nin lisansüstü tezler bakımından ön planda yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada, incelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinin yazılma yıllarına göre dağılımının düzensiz ve dengesiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle doktora tezleri sayısında bir azalma olduğu görülmüştür. Bu azalmanın sebeplerinin ayrıca araştırılması önerilmektedir. Tezlerin sayısının en fazla olduğu yıl 2010’dur. Kaya (2013) ise 2004 yılı sonrasında coğrafya eğitiminde doktora tezlerinde artış olduğu ancak yüksek lisans tezlerine oranla daha düşük bir artış olduğunu ifade ederek bu durumun doktora yapan az sayıda araştırmacı olmasından kaynaklandığını ifade etmiştir.

Araştırma dâhilinde incelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinde sıklıkla ele alınan konulara da ulaşılmış ve yüksek lisans tezlerinde yaklaşım-strateji-yöntem-teknik-uygulama, öğrenci tutumları, başarıları, görüşleri, öğretmen adaylarının tutum, başarı ve görüşleri, coğrafya

öğretim programı gibi konuların yer aldığı görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle konu yelpazesinin geniş olduğu yorumu yapılabilir. Doktora tezleri incelendiğinde ise yaklaşım-strateji-yöntem-teknik-uygulama, öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının tutum başarı ve görüşleri, coğrafya öğretim programı, uluslararası coğrafya eğitimleri kıyaslaması gibi konuların sıklıkla ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Doktora tezlerinde konu çeşitliliğinin daha dar bir çerçevede kaldığı saptanmıştır. Bu durum sebeplerinden birisi olarak doktora tezlerinin sayı bakımından yüksek lisans tezlerinden az olması gösterilebilir. Alanyazın incelendiğinde benzer şekilde sonuçlara rastlanmaktadır. İncekara (2009) hem uluslararası alanda hem de Türkiye’de coğrafya eğitimi çalışmalarının coğrafya eğitimi-öğretimi, teoriler, öğretim metotları ve araştırmaları üzerine olduğunu saptamıştır. Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013) Türkçe eğitimi üzerine yürütülen çalışmalardan yola çıkarak, çalışılan konuların öğretmen adaylarının, öğrenci ve velilerin görüşleri ile ders kitapları incelemeleri üzerinde yoğunlaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Tarman, Güven ve Aktaşlı (2011) sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora tezlerinde konuların sosyal bilgiler dersi konuları içeriği, CBS temelli eğitim ve öğretim programı üzerine olduğunu ifade etmişlerdir.

Coğrafya eğitimi alanı ile ilgili yapılan tez çalışmalarında yoğunlukta olarak nicel araştırma yöntemlerinde deneysel olmayan betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Betimsel tarama modellerinin tez çalışmaların sıklıkla kullanılması mevcut durumun ortaya koyulmaya çalışıldığını göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır. Geçit (2010) de coğrafya eğitimi araştırmalarının temel yönelimlerini incelediği araştırmasında sıklıkla betimsel yöntemlerin kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır. Küçüköğlu ve Ozan (2013) tarafından yürütülen çalışmada sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezler incelenmiş ve sınıf öğretmenliği alanında da yüksek lisans tezlerinde nicel araştırmaların daha çok tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çiltaş, Güler ve Sözbilir (2012) ise Türkiye’de matematik eğitimi üzerine yapılan çalışmaları incelemiş ve nicel çalışmaların yoğunlukta olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2012) Dünyada ve Türkiye’de kimya eğitimi üzerine yürütülen çalışmaları inceledikleri araştırmaları neticesinde Türkiye’de nicel çalışmaların baskın olmasına rağmen yurt dışındaki çalışmalarda yöntemlerin daha homojen bir dağılım gösterdiğini yani hem nitel, hem nicel, hem de karma yöntemlerin benzer oranlarda tercih edildiğini ifade etmişlerdir.

Tamamlanan lisansüstü ve doktora tezlerini hedef kitlesi açısından değerlendirildiğinde büyük bir bölümünün ortaöğretime yönelik olduğu tespit edilmiştir. Coğrafya dersinin ortaöğretim 9. sınıftan itibaren verilmesi ortaöğretim kademesine yönelik deneysel desende tamamlanan lisansüstü tezlerinin sayısının fazla olması üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Tamamlanan lisansüstü ve doktora tezlerinin hedef kitleleri arasında okulöncesi ve ilkökul kademesinin

olmayışının ayrıca araştırılması gereken bir konu olduğu düşünölmektedir. Yükseköğretime yönelik yapılan çalışmaların az olmasından okulöncesine yönelik çalışmaların ise hiç olmamasından hareketle bu çalışmaların, ortaöğretime yönelik çalışmaların gölgesinde kaldığı söylenebilir. Kaya (2013) tarafından yürütölen çalışmada da coğrafya eğitimi üzerine yapılmış çalışmalarda hedef kitlenin yarısından çoğunun ortaöğretim öğrencileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Karadağ (2009) tarafından yürütölen çalışmada ise genel olarak eğitimi bilimleri alanındaki çalışmalarda ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerle çalışıldığı ifade edilmiştir. Hedef kitle ele alınan konuyla ilişkili olarak çeşitlilik göstermektedir. Örneğin Yılmaz (2012) tarafından yazılan yüksek lisans tezinde 1992-2011 yılları arasında yapılan çevre eğitimi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş ve örneklemin genelde üniversite ya da ilköğretim öğrencilerinden oluştuğu görölmüştür. Küçüköglu ve Ozan (2013) yürüttükleri çalışmalarında sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezleri incelemiş ve dolayısıyla örneklemini ilkokul öğrencilerinden, öğretmenlerden ve öğretmen adaylarından oluşturmuşlardır. Matematik eğitiminde yapılan çalışmalarda da durum farklılık göstermektedir. Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2012) ise kimya eğitimi araştırmaları üzerinde çalışmış ve Türkiye’de örneklemin ortaöğretim ve lisans öğrencilerinden oluştuğunu fakat yurtdışında yürütölen çalışmalarda daha homojen bir dağılım olduğunu ifade etmişlerdir.

Örneklem sayısı bakımından ele alınan tezler incelendiğinde yüksek lisans tezleri için en çok tercih edilen örneklem sayısının 31-100; doktora tezleri için ise 101-300 arasında olduğu görölmüştür. Bu farklılık doktora tezlerinde nicel çalışmalara ağırlık verilmesinden kaynaklanmaktadır. Sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlerde daha geniş bir örneklem aralığı olduğu görölmektedir. Küçüköglu ve Ozan (2013) çalışmalarında en fazla tercih edilen örneklem büyüklüğünün 301-1000 arasında olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak Sarı (2011) ise kimya eğitimi üzerinde yürütölen çalışmalarda örneklem büyüklüğünün 0-100 arasında yoğunlaştığını ifade etmiştir. Örneklem büyüklüğü arasındaki bu farkın ele alınan konular, izlenen araştırma deseni ve çeşitli sebeplerle ilişkili olabileceğı söylenebilir.

İncelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinde yararlanılan veri toplama araçlarına bakıldığında en çok yararlanılan veri toplama aracının anketler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun genel olarak nicel yöntemlerden yararlanılmasından kaynaklandığı düşünölmektedir. Alanyazında farklı dersler üzerinde yürütölen çalışmalarda veri toplama araçlarının değıştiğı görölmektedir fakat genelde kolay veri toplama araçlarının tercih edilmesi eleştirilmektedir (Şahin, Kana ve Varışöglu, 2013). Geçit (2010) coğrafya eğitimi araştırmalarında en fazla kullanılan veri toplama araçlarının literatür taraması, başarı testleri, tutum ölçekleri ve çeşitli anketler olduğunu, Doğru, Gençosman, Ataalkın ve Şeker (2012) Fen bilgisi eğitimi araştırmalarında en çok kullanılan veri toplama aracının ölçek, anket ve

testler olduğunu, Küçüköğlu ve Ozan (2013) sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlerde sıklıkla kullanılan veri toplama araçlarının anket ya da ölçekler olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda coğrafya eğitimi alanındaki çalışmaların büyük bir çoğunluğunu benzer yaklaşımların sıklıkla uygulandığı, gözlenebilir, ölçülebilir ve sayılarla ifade edilebilir olgulardan oluşan nicel yöntem ile yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Nicel araştırma oranının yüksek olduğu yüksek lisans ve doktora tezi çalışmalarında “Ancova – Manova” gibi istatistiksel analiz tekniklerinin çok az kullanılması tezlerin bir eksikliği olarak yorumlanabilir. Alanyazın incelendiğinde Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013) Türkçe eğitimi üzerine lisansüstü tez çalışmalarında da sıklıkla frekans ve yüzde analiz yöntemlerinin kullanıldığını, Geçit (2010) coğrafya eğitimi araştırmalarında nitel veri analizi için içerik analizi yanında frekans ve yüzde gibi çözümleme yöntemleri, SPSS, t testi, varyans-konvaryans analizleri, standart sapma, aritmetik ortalama yöntemlerinin kullanıldığını, Küçüköğlu ve Ozan (2013) sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlerde t testi ve varyans analizinin sıklıkla tercih edildiğini ve Çiltaş, Güler ve Sözbilir (2012) ise matematik eğitimi üzerine araştırmalarda sıklıkla yüzde ve frekansın kullanıldığını belirtmişlerdir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre; coğrafya eğitimi alanındaki yapılacak lisansüstü tezlerin sayısının artırılması ve alanda lisansüstü eğitim yapmak isteyen adayların nicelik ve nitelik anlamında geliştirilmesi coğrafya eğitiminin Türkiye’deki gelişimine pozitif bir ivme kazandırabileceği düşünülmektedir. İlgili sonuçlar resmi olarak yayınlanmış ve kabul edilmiş tezlerden elde edilmiş olup spekülative anlamlar taşımamaktadır. Çalışmanın bu yönüyle ilgili tüm paydaşlara gerçek veri ve katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlar ile coğrafya eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu ve sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Coğrafya eğitimi ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarının farklı şehirlere de yayılması ve buna yönelik geliştirici önlemlerin alınması,
- Değişen koşullara ve zamana uygun olarak coğrafya eğitimi alanında yapılacak lisansüstü tezlerin konu çeşitliliğinin artırılması,
- Coğrafya eğitimi alanında yapılacak lisansüstü tezlerde nitel ve karma çalışmaların oranının ve sayısının artırılması,

- Coğrafya eğitimi alanında çalışan lisansüstü öğrencilerin ortaöğretim kademesine yönelik çalışmaların yanı sıra farklı öğretim kademelerine yönelik çalışmalara da yönlendirilmeleri,
- Coğrafya eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerinde çeşitliliğin artırılması yoluyla veri toplama araçlarında ve analizindeki tekniklerde zenginliğin artırılması önerilmektedir.

Kaynakça / References

Artvinli, E. & Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası coğrafya eğitimi bildirgesi ve Türkiye’deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 93-127.

Bauer, M. W. (2003). Classical content analysis: A review. In M. W. Bauer & G. Gaskell (Eds). *Qualitative researching with text, image and sound* (131-151). London: Sage Publication.

Bilgin, N. (2006). Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar. Siyasal Kitabevi, Ankara.

Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E.; Akgün, Ö. E.; Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Çiltaş, A.; Güler, G. & Sözbilir, M. (2012). Türkiye’de matematik eğitimi araştırmaları: bir içerik analizi çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 565-580.

Doğru, M.; Gençosman, T.; Ataalkın, A. N. & Şeker, F. (2012). Fen bilimleri eğitiminde çalışılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 9(1), 49 64.

Geçit, Y. (2010). Coğrafya eğitimi araştırmalarında temel yönelimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 923-987.

İlhan, A. (2010). *Küreselleşmenin Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi üzerindeki etkileri (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

İncekara, S. (2009). Uluslararası alanda coğrafya eğitimi araştırmaları ve Türkiye’den örnekler: mevcut durum ve gelecek yönler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(21), 123-136.

Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 75-87.

Kaya, M. F. (2013). Coğrafya eğitiminde yönelimler: 2012 yılına kadar yapılan lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 282-313.

Küçükoğlu, A. & Ozan, C. (2013). Sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(12), 27-47.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book (2nd Ed.)*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Sarı, Ş. N. (2011). *Türkiye’de kimya eğitimi alanında 2000-2010 yılları arasında yazılmış yüksek lisans tezleri içerik analizi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sözbilir, M. & Kutu, H. (2008). Development and current status of science education research in Turkey. *Essays in Education*, Special Issue, 1–22.

Sözbilir, M.; Kutu, H. & Yaşar, M. D. (2012). Dünyada ve Türkiye’de kimya eğitimi araştırmalarının durumu ve eğilimler. M. Sözbilir (Ed). *Türkiye’de Kimya Eğitimi* (175-204). İstanbul: Türkiye Kimya Derneği Yayın No: 22.

Şahin, E. Y.; Kana, F. & Varışoğlu, B. (2013). Türkçe eğitimi bölümlerinde yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 356-378.

Tarman, B.; Güven, C. & Aktaşlı, İ. (2011). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi ve alana katkıları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 391-410.

Varışoğlu, B.; Şahin, A. & Göktaş, Y. (2013). Türkçe eğitimi araştırmalarında eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13, 1767-1781.

Yaşar, C. M.; İnal, G.; Uyanık, Ö. & Yazıcı, H. (2012). Okulöncesi dönemde coğrafya eğitimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(9), 75-87.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, Ş. (2012). *1992-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimlerin belirlenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.